

ESKİŞEHİR SANAYİ ODASI
EKONOMİK DURUM
VE BEKLENTİ ANKETİ
RAPORU

2025

ESKİŞEHİR
SANAYİ
ODASI

YÖNETİCİ ÖZETİ

Bu anket çalışması Eskişehir Sanayi Odası tarafından, 2025 yılında yaşanan ekonomik gelişmelerin firmalarımız üzerindeki etkisini ölçmek ve işletmelerimizin önümüzdeki dönem beklentilerini ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır. Hazırlamış olduğumuz soruların önemli bir kısmı Ticaret Bakanlığı ve Merkez Bankası internet sitelerindeki anket sorularından oluşmaktadır. Ciddi bir katılımı gerçekleştirilen ESO Ekonomik Durum ve Beklenti Anketine yüksek sayıda Eskişehir Sanayi Odası Üyesi cevap vermiştir. Anketin sonuçları üyelerimiz, ilgili tüm Bakanlıklar, TOBB ve resmi makamlarla paylaşılacaktır.

2025 yılına ait anket sonuçları, Eskişehir sanayi işletmelerinin ekonomik faaliyetlerinde hem konjonktürel hem de yapısal risk algılarının arttığını göstermektedir. Firmalar, iç talep yetersizliği, dış pazarlarda daralma, dünyada gelişen konjonktürel değişimler, düşük kur ve enflasyonist baskılar nedeniyle üretim, yatırım ve ihracat kapasitesinde sınırlamalara gitme eğilimindedirler. Finansmana erişim, yüksek kredi maliyetleri, nakit akış sıkıntıları ve tahsilat zorlukları finansal olarak şirketleri en çok zorlayan etkenlerdir. Bununla birlikte, yeşil ve dijital dönüşüm baskıları ile birlikte nitelikli işgücü arzındaki dengesizlikler de firmaların adaptasyon yeteneklerini zorlamaktadır.

Ayrıca Eskişehir özelinde; gerek fabrika gerek konut için arsa ve inşaat maliyetlerinin yüksekliği, kent genelinde kira ve konut fiyatlarının yüksekliği ve sanayi bölgelerine şehir içi / şehir dışı ulaşımında yaşanan sıkıntılar ankette öne çıkan bulgular olmuştur.

NOT: “Kısmen” şeklinde verilen cevaplar aşağıda belirtilen oranlara dahil edilmiştir.

1. Makroekonomik Görünüm: Daralma, Enflasyon ve Kur Dinamikleri

Katılımcıların %97’si 2025-2026 döneminde iç pazarda ekonomik daralma beklentisinde olup, bu oran dış pazarlar için %94’tür. Bu çift yönlü talep daralması beklentisi, üretici firmaların maliyet-fayda analizlerinde daha temkinli hareket etmelerine neden olmaktadır. Özellikle iç talepteki düşüş beklentisi, işletmelerin stok yönetimi, kapasite kullanım oranlarında frene basmalarına ve üretimde arz kısıtlarına yol açabilecektir.

Diğer taraftan, yüksek enflasyon ve kur oynaklığı firmalar tarafından birincil maliyet unsuru olarak öne çıkmaktadır. Ankete katılanların %98’i enflasyonun üretim maliyetlerini artırdığını ifade ederken, bu artışın özellikle işçilik ve enerji maliyetlerinde yoğunlaştığı belirtilmiştir. Kur-enflasyon ilişkisi bağlamında, ithal ara malı girdilerinde yaşanan maliyet enflasyonu, genel ihracat piyasalarında fiyat tutturamama sebepli rekabet gücünün azalması, özellikle düşük katma değerli üretim yapan firmaların rekabet gücünü zayıflamalar öngörülmektedir.

Fiyat istikrarın sağlanması ve üretimi baskılamayan bir enflasyon ile mücadele politikası gerekmektedir. Enflasyonu düşürmeye yönelik politikaların tüketimi kısmak yerine, üretim ve verimliliği arttırmaya odaklanması gerekliliği önem arz etmektedir.

2. Finansmana Erişim ve Nakit Akışları: Sıkışıklık, Tahsilat Riski ve Krediyeye Erişim

Katılımcıların %96'sı finansmana erişimde sıkıntı yaşadığını belirtmiştir. Bankacılık sektöründeki kredi daralması, artan faiz oranları ve teminat yükümlölükleri, özellikle KOBİ niteliğindeki firmaların yatırım yapma ve işletme sermayesi ihtiyacını karşılama kapasitesini azaltmaktadır. Kısa süreli kredi faizlerin yüksekliğı şirketlerin nakit akış dengelerini bozmaktadır. Ayrıca, çek ve senet tahsilat sürelerinin uzaması ve tahsilat başarısızlıklarının artması (%87), firmaların nakit dönüşüm sürecini bozarak likidite kırılganlığını artırmaktadır.

Şirketlerin anlık nakit akışlarını düzenleyecek finansal enstrümanların oluşturulması şirket yapılarının sağlıklı devam etmesi açısından son derece önemlidir.

3. İhracat ve Dış Ticaret Politikaları

İhracat desteklerinin yetersizliğı, İhracatın finansmanı ve Eximbank kredilerinde yaşanan erişim problemleri (%81), firmaların dış pazarlarda rekabet gücünü azaltmaktadır. Ayrıca düşük kur değerleri ihracat yapan şirketlerin gelirlerini enflasyona karşı düşürürken, giderlerini de enflasyonun üzerinde arttırmaktadır. Bu nedenle ihracatçı şirketlerin 2024-2025 bilanço karlılıklarında ciddi düşüşler gözlemlenmektedir.

ABD'nin uyguladığı gümrük vergileri ve tarife dışı engellerin etkisine ilişkin cevaplar ise çelişkilidir: Katılımcıların %87'si bu durumun Türkiye'yi olumsuz etkileyerek rekabeti bozacağını belirtirken, %74'ü bunun Türkiye için ihracat fırsatları da doğurabileceğini düşünmektedir. Bu durum, dış ticaret politikalarının öngörülebilirlik düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir.

4. Maliyet Yapısı: Üretim, İşçilik ve Hizmet Giderleri

İşçilik maliyetlerinin toplam maliyetler içindeki payının arttığını düşünen firmaların oranı %98'dir. Bu artışın yanında, dışarıdan alınan hizmet bedellerindeki yükseliş (%99), firmaların operasyonel giderlerinde genel bir artış trendine işaret etmektedir. Bu maliyet enflasyonu, firmaların fiyatlama stratejilerini ve kârlılık oranlarını baskılamaktadır. Aynı zamanda, ithal mallarla ikame edilen ürünlerin fiyat avantajı (%87), yurt içi üreticileri fiyat rekabeti açısından dezavantajlı konuma getirmektedir.

5. Yeşil ve Dijital Dönüşüm: Zorluklar ve İkili Baskı

Yeşil Mutabakat ve dijitalleşme çerçevesinde firmalar dönüşüm baskısını hissetmektedir. Ancak dönüşüm ihtiyacına rağmen firmalar bu alanda ilerlemede üç temel engelle karşılaşmaktadır. Finansman eksikliği, dönüşüm için gerekli bilgi ve teknolojik altyapı yetersizliğı ve en önemlisi nitelikli personel arzının düşüklüğü. Ankette %95'lik bir kesim nitelikli işgücüne erişimde sorun yaşadığını belirtmiştir. Bu durum, dönüşüm süreçlerinin sürdürülebilirliğı açısından kritik bir sorundur.

6. Yapısal Sorunlar: Sanayi Alanları, Ulaşım ve Konut

Eskişehir'e özgü mekânsal maliyet baskıları da üretim kararlarını etkileyen önemli unsurlar arasındadır. Katılımcıların %93'ü fabrika arsa ve inşaat maliyetlerinin yüksekliğinden şikâyet ederken, %94'ü sanayi bölgelerine ulaşımında trafik ve yol sorunlarının üretim lojistiğini

zorlaştırdığını, çalışan güvenlik ve konforunu azalttığını ifade etmiştir. Ayrıca, konut ve kira maliyetlerinin yüksekliği (%98), hem çalışan bağlılığı hem de nitelikli işgücü temini açısından Eskişehir'in cazibesini azaltmaktadır. Bu durum, sanayi ile kent planlaması arasındaki uyumsuzluğu da gözler önüne sermektedir.

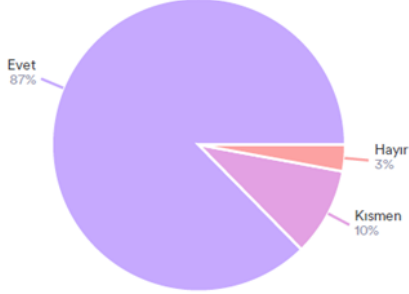
Genel Değerlendirme:

ESO Ekonomik Durum ve Beklenti Anketi 2025 yılı verileri, Eskişehir sanayisinin ekonomik kırılganlıklarının derinleştiğini ve firmaların çok katmanlı risklerle karşı karşıya olduğunu göstermektedir. Mevcut tablo, finansman erişiminden arz-talep dengesine, insan kaynağından yapısal altyapıya kadar pek çok alanda bütünlük politikalar geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Kamu desteklerinin hedefli hale getirilmesi, erişilebilir sanayi alanlarının planlanması, ulaşım altyapısının güçlendirilmesi ve dijital/yeşil dönüşüm için uygun beşeri ve mali koşulların sağlanması, bölgesel sanayi rekabetçiliğini artıracaktır.

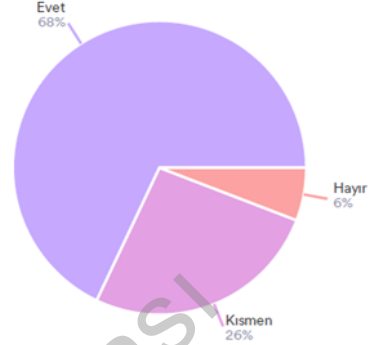
Celalettin Kesikbaş
Yönetim Kurulu Başkanı
Eskişehir Sanayi Odası

ANKETE VERİLEN CEVAPLARIN DEĞERLENDİRMESİ

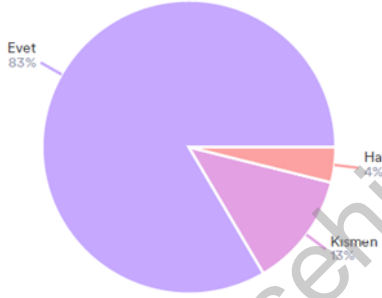
1. 2025 - 2026 yıllarında Türkiye genelinde iç pazarda ekonomik bir daralma bekliyor musunuz?

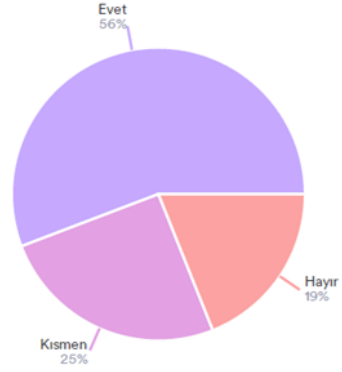
2. 2025 - 2026 yıllarında dünya genelinde ekonomik bir daralma bekliyor musunuz?

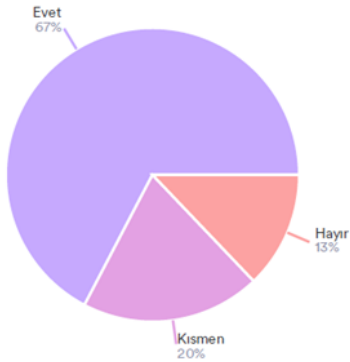
3. 2025 yılı genelinde finansmana erişim sorunu yaşadığınızı düşünüyor musunuz?

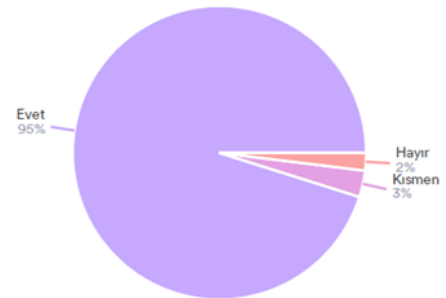
4. 2025 yılı genelinde Eximbank kredileri ve diğer ihracat desteklerinde bir sorun yaşıyor musunuz?

5. Bir önceki yıla kıyasla çek ve senetlere ilişkin tahsilatlarda ve tahsilat sürelerinde sorun yaşıyor musunuz?

6. Mevcut enflasyon oranının yüksek olduğunu düşünüyor musunuz?

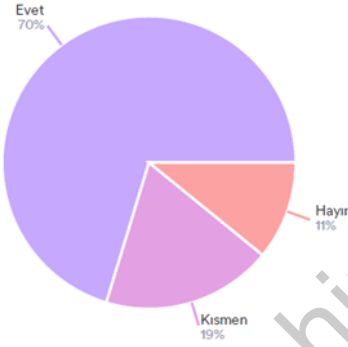
7. Mevcut enflasyon oranının üretim maliyetlerini artırdığını düşünüyor musunuz?

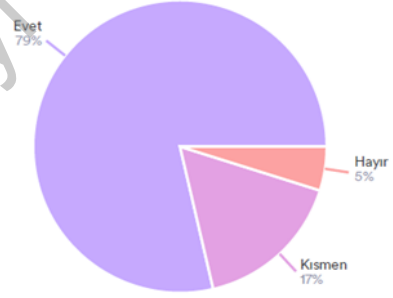
8. Bankalar tarafından uygulanmakta olan faiz oranlarının yüksek olduğunu düşünüyor musunuz?

9. Mevcut döviz kurlarının olması gereken seviyenin altında bulunduğunu düşünüyor musunuz?

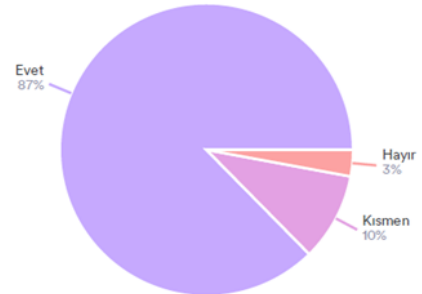
10. Enerji maliyetlerinin toplam işletme maliyetleriniz içerisinde yükseldiğini düşünüyor musunuz?

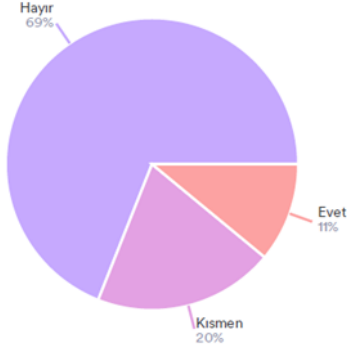
11. Finansmana erişiminde geri ödeme maliyetlerinin yüksek olduğunu düşünüyor musunuz?

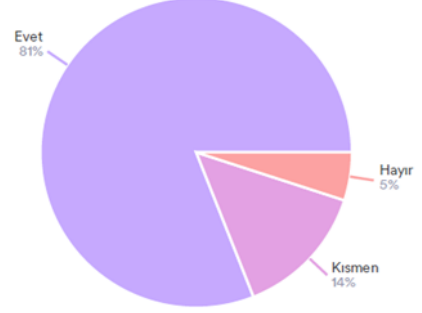
12. İşletmenizde ve piyasada nakit akış problemleri olduğunu düşünüyor musunuz?

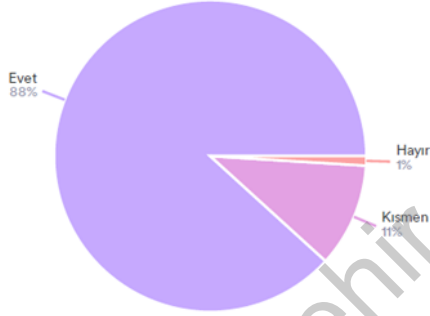
13. Üretim, ihracat ve yatırım alanında sunulan teşviklerin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

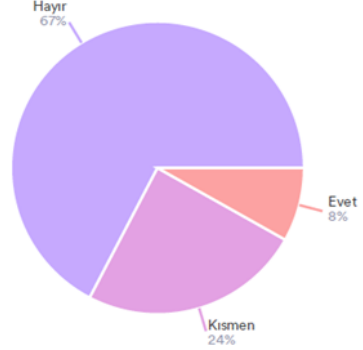
14. Nitelikli insan kaynağı alanında bir sorun yaşıyor musunuz?

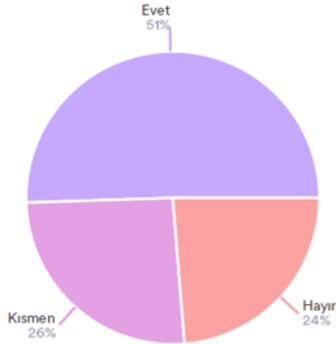
15. Lojistik maliyetlerin yüksek olduğunu düşünüyor musunuz?

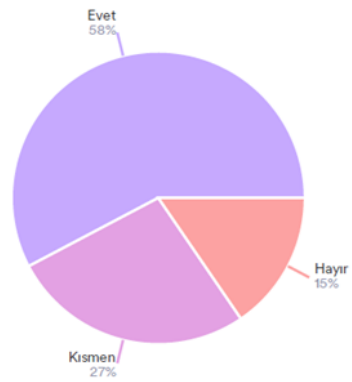
16. Mevcut ekonomik koşullar altında işletmenizin ihracat pazarlarında rekabetçi fiyat sunabildiğini düşünüyor musunuz?

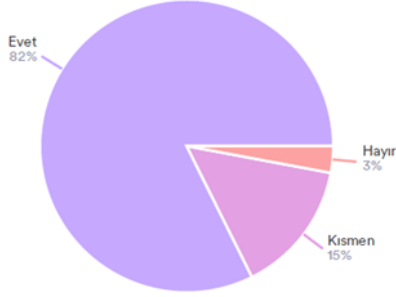
17. İhracat pazarlarında siyasi engeller olduğunu düşünüyor musunuz?

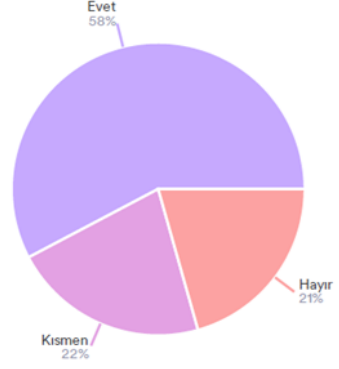
18. İhracat ülkelerinde tanıtım sorunu olduğunu düşünüyor musunuz?

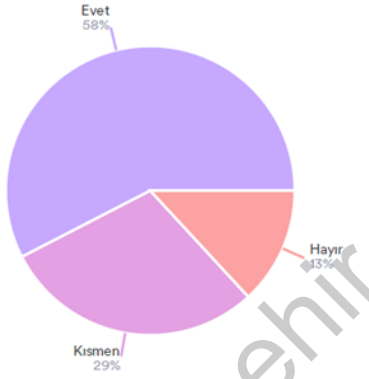
19. Hammadde ve ara malı fiyatlarının yüksek olduğunu düşünüyor musunuz?

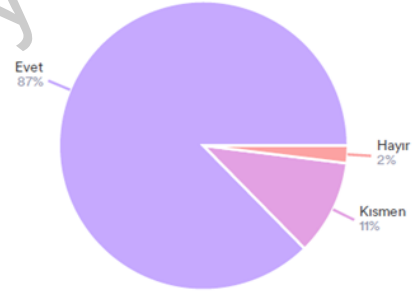
20. İşletmenizde yeşil dönüşüm ve dijital dönüşümü gerçekleştirmek için finansman problemi yaşıyor musunuz?

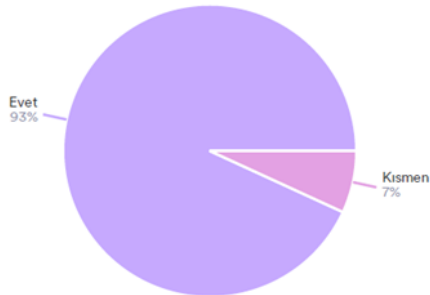
21. Sizin ürünleriniz yerine ikame edilebilecek ithal malların daha ucuz olduğunu düşünüyor musunuz?

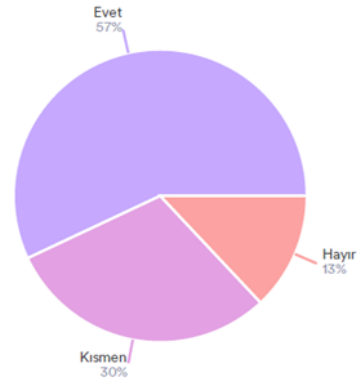
22. İşçilik maliyetlerinin tüm üretim maliyetleri içinde yükseldiğini düşünüyor musunuz?

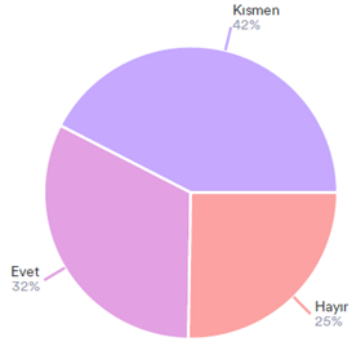
23. Dışarıdan sağlanan hizmet alım fiyatlarının yükseldiğini düşünüyor musunuz?

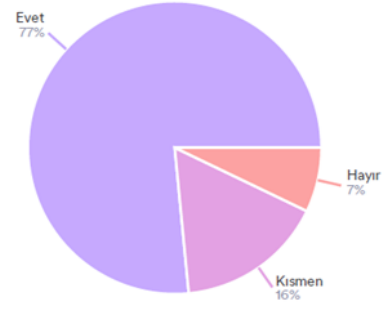
24. ABD'nin uyguladığı gümrük vergilerinin Türkiye'de ve Avrupa'da rekabeti arttıracığını düşünüyor musunuz?

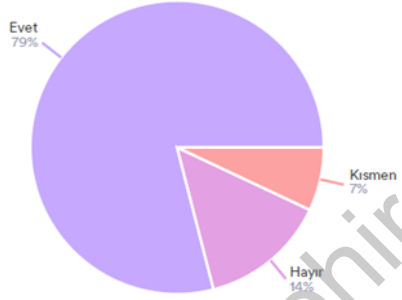
25. ABD'nin uyguladığı gümrük vergilerinin Türkiye için bir fırsat yaratabileceğini düşünüyor musunuz?

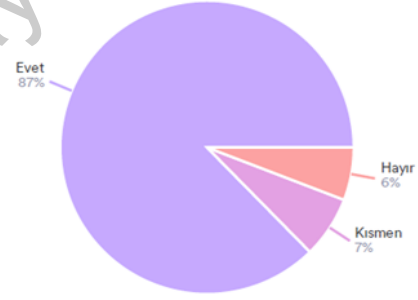
26. Eskişehir'de fabrika inşaat ve arsa maliyetlerinin yüksek olduğunu düşünüyor musunuz?

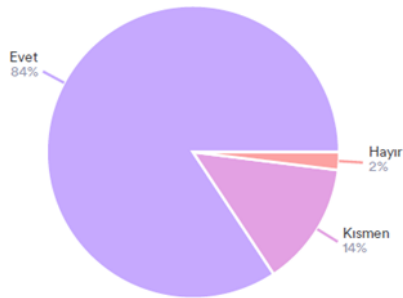
27. Eskişehir'de düşük maliyetli alternatif sanayi alanlarının oluşturulması gerektiğini düşünüyor musunuz?

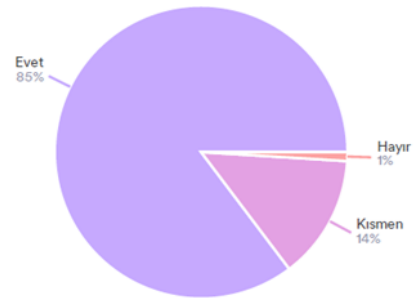
28. Eskişehir'de özellikle sanayi bölgelerine ulaşım da bir trafik ve yol sorunu olduğunu düşünüyor musunuz?

29. Eskişehir'de konut maliyetlerinin yüksek olduğunu düşünüyor musunuz?

30. Eskişehir'de kira maliyetlerinin yüksek olduğunu düşünüyor musunuz?

SONUÇ

1. İç ve dış pazarlardaki daralma, üretim planlarını ve yatırım iştahını doğrudan olumsuz etkilemektedir.

Firmaların önemli bir bölümü hem yurtiçi tüketimdeki yavaşlama hem de küresel pazarlardaki durgunluk nedeniyle üretim kapasitesini kırmakta ya da yeni yatırımları ertelemektedir. Bu durum, özellikle dış pazarlara bağımlı olan sektörlerde ihracat performansını da düşürmektedir.

2. Enflasyon, döviz kuru oynaklığı ve finansmana erişimdeki sıkıntılar birleşerek sürdürülebilirliği zorlaştırmaktadır.

Yüksek enflasyon hem girdi maliyetlerini hem de işçilik giderlerini artırırken, döviz kurlarındaki belirsizlik ithalatçı firmalar üzerinde baskı yaratmaktadır. Bu durum, finansmana erişim zorluklarıyla birleştiğinde, işletmelerin likidite ve yatırım kabiliyetlerini sınırlamaktadır.

3. Nakit akışı sorunları, tahsilat sürelerinin uzaması ve krediye erişim güçlüğüyle derinleşmektedir.

Artan üretim maliyetleri karşısında fiyatlama yapmakta zorlanan firmalar, aynı zamanda vadesi geçmiş alacaklarını tahsil etmekte güçlük yaşamakta ve bu da zincirleme şekilde tedarik yapısına zarar vermektedir.

4. İhracat kanallarındaki zorluklar, devlet desteklerinin yetersizliğiyle daha da belirgin hale gelmiştir.

ABD ve bazı ülkeler tarafından uygulanan gümrük vergileri ve tarife dışı engeller, özellikle yeni pazarlara açılmaya çalışan firmalar için önemli bir engel oluşturmaktadır. Bu ortamda Eximbank kredileri ve ihracat teşviklerine ulaşamayan firmalar, rekabet avantajını kaybetme riskiyle karşı karşıyadır.

5. Üretim ve işçilik maliyetlerindeki artış, teknoloji yatırımlarını da baskılamaktadır.

Yüksek enerji ve personel maliyetleri, firmaların dijital dönüşüm ya da verimlilik artırıcı otomasyon sistemlerine yatırım yapma kapasitesini azaltmaktadır. Bu durum, uzun vadede rekabet gücünü zayıflatabilecek bir tehdit unsuru taşımaktadır.

6. Yeşil dönüşüm ihtiyacı fark edilmekle birlikte, uygulamaya geçişte destek ve rehberlik eksikliği öne çıkmaktadır.

Firmalar, çevresel regülasyonlara uyum sağlama konusunda istekli olsa da bu dönüşüm için gerekli olan finansman, bilgi ve danışmanlık desteği yetersiz kalmaktadır. Yeşil dönüşümün, dijitalleşme ile birlikte değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu noktada ESO tarafından sağlanan yeşil dönüşüm ve model fabrika hizmetlerinin önemi daha da artmaktadır.

7. Nitelikli işgücü temini hem teknolojik dönüşümün hem de üretim sürdürülebilirliğinin önünde engeldir.

Gençlerin üretim sektörüne olan ilgisinin azalması ve mevcut çalışanların yeni teknolojilere uyum sağlamakta zorlanması, firmaların hem dijital hem de yeşil dönüşümde yavaşlamasına neden olan etkenler arasında görülmektedir. Ayrıca, konut sıkıntısı ve yaşam maliyetleri gibi sebepler üretim sektöründeki çalışanların motivasyonunu olumsuz yönde etkilemektedir.

8. Eskişehir'deki sanayi alanlarının yüksek maliyetleri, yeni yatırım yapma ve genişleme kararlarını doğrudan etkilemektedir.

Sanayi arsalarının ve fabrika inşaat maliyetlerinin yüksekliği, üretim kapasitesini büyütme isteyen firmalar için caydırıcı bir unsur haline gelmiştir. Bu durum, finansman sıkıntılarıyla birleştiğinde, üretimde ölçek ekonomisi sağlanamamasına neden olmaktadır.

9. Konut ve ulaşım sorunları, istihdam politikaları ve çalışan memnuniyeti üzerinde doğrudan etkili olmaktadır.

Eskişehir'deki konut fiyatlarının artması ve kiralık konut arzının yetersiz olması, özellikle mavi yakalı çalışanların şehirde barınmasını zorlaştırmaktadır. Bunun yanında, OSB'lere ve sanayi bölgelerine ulaşımında yaşanan trafik yoğunluğu, günlük operasyonel verimliliği düşürmekte ve çalışan memnuniyetini azaltmaktadır.

10. Tüm başlıklar birbirini besleyen yapısal sorunlara işaret etmektedir; çözüm ise bütüncül yaklaşımlarla mümkündür.

Anket sonuçları, tekil çözümlerin yeterli olmayacağını ortaya koymaktadır. Finansmana erişim, nitelikli personel, sanayi alanı altyapısı ve destek politikalarının birbirine entegre bir şekilde ele alınması gerekmektedir. Örneğin, yeşil dönüşüm yatırımları yalnızca çevre açısından değil, enerji maliyetlerini düşürerek nakit akışını da iyileştirme potansiyeline sahiptir. Aynı şekilde, dijitalleşme yatırımları işgücü verimliliğini artırarak hem maliyet kontrolüne hem de personel ihtiyacının yönetimine katkı sağlayabilir.

Sonuç olarak, 2025 yılı Eskişehir Sanayi Odası Anketi sonuçları, firmaların hem iç hem de dış pazarlardaki daralma, yüksek enflasyon ve kur politikası nedeniyle ciddi ekonomik baskı altında olduğunu göstermektedir. Finansmana erişim zorlukları, artan üretim ve işçilik maliyetleri ile birleşerek nakit akışlarını zorlaştırmakta; ihracat ise küresel talep düşüşü ve tarife dışı engeller nedeniyle ivme kaybetmektedir. Yeşil ve dijital dönüşüme duyulan ihtiyaç artarken, nitelikli personel eksikliği ve yatırım ortamının yüksek maliyetli yapısı dönüşüm sürecini yavaşlatmaktadır. Eskişehir'de konut ve ulaşım gibi altyapı sorunları da sanayi büyümesini sınırlamaktadır. Bu veriler, bütüncül ve eşgüdümlü politikalar olmadan firmaların rekabet gücünü sürdürmesinin zorlaştığını ortaya koymakta; destek mekanizmalarının etkinleştirilmesini ve yapısal sorunlara uzun vadeli çözümler geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Eskişehir Sanayi Odası

ESKİŞEHİR SANAYİ ODASI EKONOMİK DURUM VE BEKLENTİ RAPORU

ESKİŞEHİR SANAYİ ODASI

EKONOMİK DURUM
VE BEKLENTİ ANKETİ
RAPORU

2025

ESKİŞEHİR
SANAYİ
ODASI